

Н.С. ЗАРИЦЬКА,
аспірант кафедри міжнародного обліку і аудиту, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Перспективні напрями поглиблення науково-технічного співробітництва України та США

У статті проаналізовано сучасний стан науково-технологічного співробітництва України та США. Визначено шляхи поглиблення українсько-американського співробітництва у сфері науки і техніки. Спираючись на зарубіжний досвід, запропоновано механізми стимулювання міжнародного науково-технічного співробітництва.

Ключові слова: науково-технічне співробітництво, інноваційні проекти, венчурне фінансування.

Н.С. ЗАРИЦКАЯ,
аспірант кафедри міжнародного учета и аудита, Киевский национальный экономический университет им. Вадима Гетьмана

Перспективные направления углубления научно-технического сотрудничества Украины и США

В статье проанализировано состояние научно-технического сотрудничества Украины и США на сегодняшний день. Определены пути углубления украинско-американского сотрудничества в сфере науки и техники. Опираясь на зарубежный опыт, предложен механизм стимулирования международного научно-технического сотрудничества.

Ключевые слова: научно-техническое сотрудничество, инновационные проекты, венчурное финансирование.

N. ZARYTSKA,
postgraduate student of international accounting and audit, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

Perspective directions of deepening scientific and technical cooperation between Ukraine and the US

The article analyzes the current state of scientific and technological cooperation between Ukraine and the USA. The ways of deepening Ukrainian-US cooperation in science and technology are determined. Based on international experience, mechanisms to encourage international scientific cooperation proposed.

Keywords: scientific and technological cooperation, innovation projects, venture finance.

Постановка проблеми. Основним напрямом поглиблення співробітництва між Україною і США у науково-технічній сфері є активізація створення творчих колективів за участі науковців двох країн з метою реалізації ними спільних науково-дослідних проектів та програм. У реалізації даного напрямку міжнародного науково-технічного співробітництва України і США необхідною є організація у нашій державі збору науково-технологічних та інноваційних пропозицій від вітчизняних закладів академічної освіти та науково-дослідних інститутів на виконання проектів НДДКР за тими напрямками інноваційного прогресу, що мають найбільшу науково-практичну актуальність для української й американської сторони. Йдеться насамперед про енергетику та енергозбереження, матеріалознавство та технології виробництва нових матеріалів, автоматику, електроніку та телекомунікації, біологічні науки та медицину, будівництво та архітектуру та ін. Такий підхід дасть змогу створити в Україні масштабну інформаційну базу даних про вітчизняні інновації, тобто своєрідний постійно діючий накопичувальний банк даних про результати досліджень вітчизняних учених. Останні мають стосуватись насамперед підтверджених авторськими свідоцтвами винаходів, інноваційних розробок, технологічних й інформаційних новинок, комп'ютерних і освітніх програм та ін. Тож подібний банк даних забезпечуватиме нарощування капіталізації і комерціалізації бізнес-привабливих інноваційних розробок вітчизняних науковців, їх включення у канали українсько-американського трансферу технологій, а також оперативний пошук необхідних технологій українськими й американськими підприємницькими структурами.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Багато робіт вітчизняних та зарубіжних вчених присвячено питанням зо-

внішньоекономічної співпраці США з іншими країнами, а саме праці таких вчених, як О. Бабанін, Т. Гаряньська, В. Мовчан та ін.

Метою статті є аналіз науково-технічного співробітництва України та США та перспективних напрямків його поглиблення.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що однією з проблем науково-технологічного співробітництва України із зарубіжними країнами дотепер залишається неврегульованість базових питань при укладенні ліцензійних угод на трансфер технологій (насамперед права власності) що стає причиною негативного досвіду участі нашої держави у цьому процесі. У даному контексті важливу роль, на нашу думку, може відіграти заснування Українського інноваційного банку, в якому держава мала б контрольний пакет акцій, і який передбачав би особливо сприятливі механізми та фінансову підтримку патентування українських винаходів у Сполучених Штатах Америки. Це відкрило б вітчизняним інноваціям можливості їх глобальної комерціалізації, а відтак – ефективну інтеграцію України у світовий ринок інновацій і об'єктів інтелектуальної власності.

Крім того, у рамках українсько-американських програм науково-технічного співробітництва за кожним конкретним його напрямом необхідно виділити ключову науково-дослідну організацію, яка координуватиме проведення досліджень. До переліку подібних авторитетних закладів в Україні можна віднести Інститут електрозварювання імені Є. Патона, Інститут надтвердих матеріалів, Інститут кібернетики імені В. Глушко-ва, Інститут педіатрії, акушерства та гінекології та ін. [1, с. 118].

Для поглиблення науково-технологічного співробітництва між Україною і США необхідно активно розвивати також мережеву форму співробітництва українських і американських

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

суб'єктів підприємницької діяльності у формі кластерів з метою посилення взаємодії між ними та об'єднання їх ресурсів. У функціонуванні цих кластерів мають бути задіяні, з одного боку, найавторитетніші національні дослідницькі інституції та університети, які продукують радикальні інновації в рамках п'ятого і шостого технологічних укладів; а з іншого – центри патентування та правової охорони об'єктів інтелектуальної власності за участі вітчизняних і американських дослідників; розробницькі центри з виготовлення зразків технологій і їх виробничої апробації; промислові центри з технологічного оснащення виробництва для серійного виготовлення продукції; а також маркетингово-логістичні й інформаційні центри з просування високотехнологічної продукції на ринок та формування на неї стійкого попиту з боку вітчизняних та зарубіжних суб'єктів підприємницької діяльності.

Як доводить світовий досвід, найефективнішою формою міжнародного науково-технологічного співробітництва в освітній сфері є налагодження прямих між академічних зв'язків між навчальними закладами, що забезпечує ефективний спіловер знань, навчальних і освітніх технологій для професійної підготовки висококваліфікованих кадрів. Тож важливу організаційно-інституційну роль у поглибленні співробітництва між Україною і Сполученими Штатами Америки у науково-технічній сфері мають відіграти вітчизняні університети, в яких концентрується нині значний науково-дослідницький ресурс та виконується масштабний обсяг НДДКР. З метою поглиблення українсько-американської кооперації в освітній сфері та конвергенції університетської й академічної науки двох країн, основні зусилля українських університетів мають бути спрямовані на:

- розширення їх членства у престижних міжнародних організаціях, дослідницьких мережах, кластерах та асоціаціях;
- активізацію участі українських учених у роботі міжнародних наукових форумів, конференцій, «круглих столів», симпозіумів та спільному проведенні цих заходів за участі американської сторони;
- активізацію участі вчених у підготовці спільних з американськими колегами науково-дослідних робіт: підручників, монографій та різного роду навчально-методичних видань;
- всебічне сприяння стажування професорсько-викладацького корпусу у провідних американських наукових центрах і університетах;
- прискорення роботи із реєстрації наукових фахових видань університетів у міжнародних наукометричних базах даних та виданнях з високим індексом цитування;
- розбудову міжнародних наукових зв'язків з американськими університетами, у тому числі у рамках реалізації спільних дослідних і освітніх проектів, результати яких мають важливе значення для ухвалення важливих політичних і економічних рішень;
- всебічну підтримку академічної мобільності вітчизняних учених через стажування у США вітчизняних викладачів, аспірантів та докторантів; сприяння зарубіжній практиці студентів та слухачів бізнес-програм;
- формування фондів фінансової підтримки наукових публікацій українських вчених в авторитетних американських виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних та баз даних з високим індексом цитування;

– забезпечення фінансування вільного доступу дослідників до електронних ресурсів комерційних наукометричних баз даних (Scopus, Web of Science та ін.), наукової періодики провідних світових видавництв (Elsevier, Springer та ін.) та інших авторитетних іноземних джерел інформації і публікацій, що зосереджуються в міжнародних науко-метричних базах даних, з використанням високошвидкісних каналів;

– розбудову національної мережі електронних бібліотек на усіх рівнях вищої освіти та створення відкритої мережі освітніх ресурсів: віртуальних університетів, відкритих дистанційних курсів та навчальних матеріалів. Цільове державне фінансування видатків на створення університетами електронних підручників, енциклопедій навчального призначення та безкоштовного забезпечення доступу до наукометричних баз даних та ін.

Зрозуміло, що реалізація вищезазначених напрямів потребує значного фінансування, тож критично необхідним на сьогодні є надання вітчизняним університетам реальної фінансової автономії, яка передбачала б їх право самостійно та вільно залучати, розпоряджатися і використовувати власні фінансові ресурси (у тому числі на розвиток міжнародних проектів); регулювати рівень заробітної плати та мотивації науково-педагогічного персоналу, що братиме участь у реалізації українсько-американських освітніх проектів; а також реалізовувати системні заходи стимулювання бізнесу щодо замовлень досліджень у вітчизняних університетах, до яких буде долучатися і американська сторона.

Спираючись на зарубіжний досвід стимулювання міжнародного науково-технічного співробітництва, необхідно звільнити від оподаткування (у тому числі єдиного соціального внеску) неприбуткових за своєю сутністю вітчизняних освітніх та наукових організацій і товариств, цільових благодійних фондів і внесків на розвиток науки, а також коштів, які надаються державою, міжнародними організаціями, іноземними вищими навчальними закладами та іноземними інвесторами українським ВНЗ на виконання науково-дослідних робіт. Крім того, у Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» (ст. 4.3) слід увести положення про звільнення від оподаткування грошових коштів виконавців наукових досліджень у рамках отриманих грантів від міжнародних організацій, іноземних вищих навчальних закладів та інвесторів або за результатами надання дослідниками консалтингових послуг [3].

Податкове стимулювання українсько-американського науково-технічного співробітництва має передбачати також звільнення від сплати ввізних мит, податку на додану вартість та інших обов'язкових платежів необхідних для реалізації міждержавних інноваційних проектів товарів: наукового обладнання та запасних частин для нього, лабораторних реактивів та витратних матеріалів, а також науково-технічної та навчальної літератури. Крім того, податкові інструменти слід активно застосовувати і при стимулюванні імпорту американських технологій. Йдеться про те, що витрати, пов'язані з отриманням патентних прав, як і плата за імпорт цих технологій мають бути виключені з оподатковуваних сум. Крім того, дохід від консультування американських інженерів щодо імплементації технологій повинен бути звільнений від податку, а самі американські інженери неповинні сплачувати податок на доходи фізичних осіб.

У контексті поглиблення українсько-американського науково-технологічного співробітництва важко переоцінити зна-

чення розвитку індустрії венчурного фінансування. Як свідчить міжнародний досвід, у розвинутих країнах світу венчурне фінансування здатне не тільки забезпечити задоволення потреб основної маси населення в інноваційній продукції, а й підвищити загальний рівень технологічної місткості виробництва та сформувати ефективне конкурентне середовище у сфері науки та наукового обслуговування виробничих процесів.

У даному контексті заслуговує на увагу запровадження в Україні диференційованої шкали оподаткування прибутку венчурних підприємств залежно від рівня її новизни та технологічної складності. Так, для продукції четвертого і нижчих технологічних рівнів доцільно застосовувати загальний режим оподаткування, тоді як для продукції п'ятого та шостого укладів слід передбачити майже повне звільнення від оподаткування прибутку венчурних підприємств, отриманого від продажу інноваційного продукту. При цьому термін дії таких пільг має бути ув'язаний з терміном окупності бізнес-проектів [2]. Такий підхід дасть змогу компенсувати втрати бюджету від надання запропонованих податкових пільг за рахунок надходження коштів від сплати податку на прибуток підприємствами, що застосовують у виробництві інновації нижчих технологічних укладів.

Поступальному розвитку інноваційної діяльності в Україні та поглибленню її науково-технічного співробітництва зі Сполученими Штатами Америки відповідають і такі їх організаційні форми, як технологічні бізнес-інкубатори, технополіси, технопарки та бізнес-центри. Що стосується технологічних бізнес-інкубаторів, то їх діяльність повинна охоплювати такі напрями діяльності, як наукове консультування, попередня експертиза проектів, фінансова підтримка через механізми венчурного фінансування та ін. Своєю чергою, діяльність технополісів і технопарків поряд з інноваційними розробками та їх впровадженням у виробництво повинна включати також міжнародне науково-технічне співробітництво, співпрацю у видавничій сфері та сервісному обслуговуванні та ін.

Хоча на сьогодні подібні інституції вже засновано при наукових установах і закладах освіти України, однак існує проблема не тільки активізації їх створення, а й посилення регіонального принципу організації їх роботи в умовах розбудови державно-приватного партнерства. Йдеться про те, що з урахуванням галузевої спеціалізації кожного конкретного українського регіону, а також наявності на його території певних науково-дослідних організацій, необхідно не тільки створювати регіональні технопарки та технополіси але і забезпечувати їх кооперування з промисловими підприєм-

ствами та науковими організаціями даного регіону для диверсифікації їхнього подальшого розвитку.

Реалізації українсько-американського науково-технічного співробітництва та залученню додаткових фінансових ресурсів на проведення наукових розробок сприятиме заснування Українсько-американського фонду підтримки науки, техніки й інновацій із залученням пайових внесків українських та американських підприємницьких структур, інвесторів та представників ділових і фінансових кіл, а також респектабельних благодійних фондів і організацій України і Сполучених Штатів з підтримки розвитку наукових досліджень, комерціалізації інновацій та забезпечення міжнародного діалогу між науковими колами наших країн. Фінансові ресурси даного фонду можна буде спрямовувати на надання фінансової підтримки досліджень талановитих українських учених у форматі щорічного конкурсу наукових проектів з реалізації актуальних інноваційних проектів за найбільш інноваційними напрямками розвитку науки і техніки, а саме: ІТ-технологій, сільського господарства, медицини, відновлювальної енергетики, екології та ін. Крім того, вищезазначені інституції через свої членські мережі, партнерські організації, веб-сайти та наукові журнали могли б також сприяти підвищенню поінформованості американських наукових і ділових кіл про основні фундаментальні розробки українських учених і дослідників, науково-дослідних інститутів та провідних університетів.

Висновки

Підбиваючи підсумок, слід відзначити, що тільки системна реалізація механізмів диверсифікації українсько-американського науково-технічного співробітництва здатна вивести його на якісно новий рівень розвитку, що відповідав би національним інтересам двох країн щодо зміцнення своїх конкурентних позицій у глобальній моделі міжнародного поділу праці, що формується на старті третього тисячоліття.

Список використаних джерел

1. Поручник А.М. Інноваційний потенціал України та його реалізація в міжнародному науково-технічному співробітництві // Міжнародна економічна політика. – 2004. – № 1. – С. 94–121.
2. Поручник А.М. Національний інтерес України: економічна самодостатність у глобальному вимірі: монографія. – К.: КНЕУ, 2008. – С. 203.
3. Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» – [Електрон. ресурс]. – режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/annot/889-15>